

N:o 4.

Af Herr **Mankell**: *Angående nedsättning af tullen å socker.*

I allmänhet torde föga kännedom förefinnas angående den fullkomliga omkastning uti vårt skatteväsende, hvilken sedan införande af det nya statsskicket vid 1809 och 1810 års riksdag egt rum till de bemedlade klassernas fördel, men de obemedlades stora skada och nackdel.

Denna omkastning har i sjelfva verket varit så stor, att man med skäl kan påstå, det den *säkerhet till egendom*, hvars befrämjande utgör en af samhällets förnämsta uppgifter och en bland de viktigaste grundvalarne för dess bestånd, hvad de obemedlade klasserna beträffar på ett betänkligt sätt blifvit kränkt.

En kort återblick på utvecklingen af vårt skatteväsende sedan 1809 skall vara tillfyllestgörande att med tillförlitliga och officiella siffror bevisa detta. Dessa siffror äro nemligen hemtade från källor, som en hvar i våra finansiella och kamerala förhållanden något så när bevandrad person väl bör känna till, nemligen C. N. Rathsmans år 1855 utgifna tabeller öfver skatterna och utgifterna, fullständigade med bevillningskomiténs af 1859 utlåtande, jemte statsregleringarne samt åtskilliga finans- och skattekomitéers utlåtanden.

Uti 1810 års statsreglering uppgingo de ännu bibehållna och i budgeten synliga titlarne af *skatterna till staten* till 13,607,616 kronor — med ungefär dubbelt värde för kronan mot det nuvarande — hvaraf kommo på grundskatterna 3,584,097 kronor, på tullmedlen 2,062,267 kronor,

på bränvinstillverkningsafgiften 900,000 kronor och på bevillningen icke mindre än 6,171,000 kronor, hvarvid derjemte är att märka, det de särskilda artiklarne af bevillningen utgingo efter starkt utpregladt *progressiva* skalor, så att de rättvist drabbade de bemedlade efter förmögenheten. Här af finner man, att tullen då blott uppgick till 16 procent, och bränvinet blott till $6\frac{2}{3}$ procent af nämnda skattetitlars totalbelopp, men den progressiva inkomstskatten till minst 45 procent deraf (se bifogade tabeller).

År 1850 hade förhållandet ändrats sålunda, att på ett sammanlagdt belopp af 15,489,230 kronor 5,019,480 (genom förhöjdt markegångsvärde) kommo på grundskatterna, 4,912,500 på tullen, 1,050,000 på bränvinet och blott 2,795,000 på bevillningen, som nu till icke ringa del blifvit personlig skatt. Den sistnämnda lemnade således blott 18 procent, under det tullen gaf $31\frac{1}{2}$ procent, och bränvinet $5\frac{1}{3}$ procent.

Men till år 1870 hade följderna af finanstullarnes utvidgande och bränvinstillverkningsafgiftens betydliga höjande i vidsträckt mån gjort sig gällande. På ett totalbelopp af 35,197,450 kronor lemnade grundskatterna (nu fixerade) 6,374,250 kronor, tullen 14,000,000, bränvinet 9,800,000 och bevillningen 2,900,000 kronor. Tullen gaf således 40 procent och bränvinet $27\frac{2}{3}$ procent, under det bevillningen sjunkit till det obetydliga beloppet af $8\frac{1}{4}$ procent.

Üti 1883 års statsreglering voro grundskatterna beräknade till 5,995,000 kronor, tullen till 27,500,000, bränvinet till 14,000,000 och bevillningen till 4,100,000 kronor mot ett totalbelopp af 55,393,000 kronor. Tullen gaf således nära 50 procent af det hela, och bränvinet $25\frac{1}{2}$ procent, under det bevillningen sjunkit till $7\frac{1}{2}$ procent. Härvid är dock att märka, att tullen i sjelfva verket utgått med vida högre belopp än det beräknade. År 1882, då den blott beräknades till 27,000,000 gaf den i verkligheten betydligt öfver 31 millioner. Och äfven år 1883 har den till $27\frac{1}{2}$ million beräknade tullinkomsten gifvit närmare $33\frac{1}{2}$ million.

Vid tullen bör ytterligare ihågkommas, att de s. k. stora kassa-artiklarne, hvilka utgå på sådana varor, som konsumeras af massan af förbrukare, upptaga brorslotten af hela beloppet. Dessa artiklar äro socker, sirup, kaffe, fotogén, tobak, enklare bomullsväfnader och enklare ylleväfnader. Af ett totalbelopp af 28,841,400 kronor, som år 1881 verkligen inflöt för tullen, gafvo nämnda artiklar icke mindre än 20,079,815 kronor, således närmare 70 procent. Äfven med afseende på dem har förhållandet på senare tider gestaltat sig ofördelaktigare för de obemedlade klasserna än förut. Ty under statsregleringsperioden 1830—1834 lemnade

exempelvis socker, sirup, kaffe och tobak blott 38 procent af tullens hela belopp, och under statsregleringsperioden 1835—1839 blott 34 $\frac{1}{2}$ procent, då de deremot nu gifva nära 54 procent deraf.

Dessa siffror, hvilkas riktighet af hvem som helst bör kunna kontrolleras, torde utvisa, huruvida det påståendet kan anses öfverdrifvet att, i följd af omkastningen i skatteväsendet, de obemedlade klassernas säkerhet till egendomen icke kan anses hafva varit betryggad. Då ännu år 1810 de bemedlade genom bevillningen buro en rättvis andel af skattebördan, dertill *progressivt* fördelad, hafva de sedan dess i det närmaste vetat afskudda sig densamma, för att i stället kasta den på de, i följd af sin bristande representationsrätt, värnlösa, obemedlade klasserna. I sanning ingen vacker sida af vår nyaste historia.

Den fula bilden försämras ytterligare, om man erinrar sig, att äfven större delen af *skyddstullarne* tungt hvilat på artiklar, som förnämligast af de fattiga klasserna förbrukas, att, utom grundskatterna, äfven *roteringsbördan* och odrägliga *kommunala onera* hvila på den fattige jordbrukaren, och att *personliga skatter* till ett belopp af 3 à 4 millioner ännu kvarstå.

Det sätt, hvarpå *bränvinsbeskattningen* i samma riktning under de senaste årtiondena utvecklats sig, bidrager i sin mån att förvärpa missförhållandet. Ingen kan förneka de välgörande följder för nykterheten af 1853—1854 års Riksdags bränvinslagstiftning, om man äfven måste finna abderitiskt att staten, i följd af en olämplig försäljningslag, årligen låter beröfva sig en inkomst af åtminstone 10 à 15 millioner, som godhetsfullt skänkas åt monopoliserade bolag i städerna eller åt lönkrögare. Men om man sålunda fräntager de obemedlade 35 à 40 millioner om året, för att befrämja deras nykterhet samt låta dem bidra till allmänna utgifter eller enskildes riktande, ådagalägger man mot de bemedlade, som skulle hafva bästa råd att skatta, en ömhet och skonsamhet, som fullkomligt passar i stycket till hela systemet. Hela tullen å de viner eller spirituosa (konjak, rom och arrak), som utifrån införas och af de bemedlade företrädesvis förbrukas, uppgick år 1881 blott till 1,900,000 kronor. Tullvärdet å dessa dryckesvaror uppgick nyssnämnda år till omkring 7 $\frac{1}{2}$ million. Utom försäljarens vinst få de bemedlade klasserna sålunda för dem blott betala 25 procent i skatt, då arbetarne för bränvinet, innan det förtäres, få betala fem eller sex gånger varans värde, d. v. s. 4 till 500 procent. För de bemedlade kan ingen försäljningsskatt komma i fråga!

Det synes mig klart att ett dylikt skatteväsende, som i sjelfva verket innebär ett utsugningssystem af de obemedlade klasserna, icke i längden kan fortfara utan att hos dem framkalla ett berättigadt missnöje, på samma gång det i nationalekonomiskt hänseende måste verka ytterst ofördelaktigt, då de obemedlade klasserna kvarhållas i fattigdom, under det rikedommen hopas på allt färre händer genom den relativa skattefriheten för de bemedlade. Ett dylikt skatteväsende bör derföre, så fort omständigheterna det medgifva, ändras och reformeras.

De enda skäl för dess temporära bibehållande, som skulle kunna anföras, vore omöjligheten att på annat sätt skaffa inkomster åt staten, eller statens trängande behof för tillfället af alla inkomster, som kunde påräknas.

Hvad det förra skälet beträffar, så må endast erinras, att staten blott behöfver sträcka ut handen för att få den nyssnämnda vinsten af bränvinsförsäljningsmedlen, äfvensom att i alla händelser inkomstskatten, den enda till sin grund fullt rättvisa, när som helst bör kunna höjas.

Hvad det tillfälliga trängande behofvet af inkomster beträffar, synes detsamma för närvarande, sedan frågorna om försvarets ombildande och jordskatternas ersättande för tillfället fallit, icke förefinnas.

Tidpunkten för någon nedsättning i de obemedlades skattebördor torde vara så mycket gynsamare, som dessutom statens inkomster fortfarande visa en tendens att rikligt tillströmma.

Redan för 1882 års statsreglering kunde från år 1879 beräknas ett öfverskott af 348,000 kronor. Ett dylikt öfverskott af 2,789,137 kronor förefans från år 1880 till 1883 års statsreglering, äfvensom af 4,100,000 kronor från 1881 till 1884 års statsreglering.

Nu beräknas öfverskottet från år 1882 till 1885 års statsreglering, som vid föregående riksdag blott ansågs utgöra 3,300,000 kronor, till icke mindre än 5,254,645 kronor, hvilka kunna komma nämnda statsreglering till godo.

Äfven balansen för 1883 lemnar ett lika vackert resultat. Enligt den ganska försigtiga beräkningen i Kongl. propositionens inkomsträkning anses öfverskottet dock kunna antagas till 5,200,000 kronor.

Dessutom bör ihågkommas, att redan vid föregående riksdag *Statskontorets skuld till Riksgäldskontoret*, som en tid var uppe ända till 16,000,000 kronor, var till fullo betald, äfvensom att *statsverkets grundfond*, som förut hållit sig kring 5,000,000, det oaktadt vid samma riksdag blifvit ökad till 10,000,000, vid hvilket belopp den tills vidare bör kunna stanna.

Fastän vid föregående riksdag så stora nya utgifter åsyftades, ansåg

man sig dock kunna och böra föreslå dylika nedsättningar, hvad statsverket beträffar, till ett belopp af 1 million, hvilka äfven verkställes.

Nu, då inga dylika utgifter förestå, måste så mycket större skäl anses vara för handen att fortsätta med nedsättningen, fastän denna gång i större skala.

De skatter, som närmast torde lämpa sig för nedsättning, äro *mantalspenningarne*, den sista återstående personliga skatten till staten, samt *tullarne* å nyssnämnda varor, som konsumeras af den stora massan förbrukare, nemligen å socker, sirup, kaffe, fotogén, enklare ylleväfnader och enklare bomullsväfnader — allt artiklar, som kunna anses höra till de obemedlade klassernas viktigaste förbrukningsartiklar.

Rörande mantalspenningar afgifver jag särskild motion.

Hvad beträffar tullnedsättningen å nyssnämnda allmänna förbrukningsartiklar, erkänner jag gerna, att man dervid må gå successivt och försigtigt till väga. Tullen å väfnader torde må hända böra behandlas i sammanhang med frågan om en ändring i afseende på skyddstullarne. Tullen å fotogén har nyligen blifvit nedsatt. Tullen å sirup har åtminstone icke blifvit höjd. Deremot höjdes tullen å *kaffe* och *socker*, både raffineradt och oraffineradt, vid 1879 års riksdag till statsbristens fyllande. Fastän statsbristen, enligt hvad ofvan blifvit nämndt, längesedan blifvit fylld, och öfverskott kunnat beredas genom förstärkande af statsverkets grundfond, har regeringen för innevarande års riksdag dock blott ansett skäligt att föreslå nedsättning af kaffetullen.

Mig synes denna lättnad (med 8- å 900,000 kronor) alldeles för obetydlig i förhållande till de obemedlade klassernas behof deraf samt till statsverkets goda tillstånd i finansielt hänseende. Högt proklameras såsom grundsats, att lifsmedel i allmänhet böra vara tullfria. Måne icke socker äfven borde kunna räknas till lifsmedel lika väl som salt och dylika artiklar, som på denna grund äro tullfria?

Tullen å socker borde så mycket mera kunna nedsättas, som det till en icke ringa del synes varit å denna artikel, som de förflutna årens betydliga öfverskott uppkommit.

Af *raffineradt* socker infördes:

År 1879	kilogram		12,795,417.
» 1880	»		13,462,680.
» 1881	»		11,234,779.
» 1882	»		11,100,000.
» 1883	»		15,339,000.

Af *oraffineradt* socker infördes:

År 1879	kilogram		17,907,831.
» 1880	»		18,741,784.
» 1881	»		21,421,252.
» 1882	»		24,560,000.
» 1883	»		26,622,000.

Tullen å *raffineradt* socker höjdes vid 1879 års riksdag från 11,60 öre för skålpund till 14 öre, eller för kilogram från omkring 27,25 öre till 33 öre, samt tullen å *oraffineradt* socker från 8 öre för skålpund till 10 öre, eller för kilogram från 18,80 till 23,50 öre. Skulle man återgå till de förra tullbeloppen och för båda räkna i medeltal en sänkning af 5 öre, det vill säga till 28 öre och 18.50 öre för kilogram, hvarigenom skyddstullen blefve densamma, uppkomme derigenom, om 1883 års totalinförsel af socker beräknas till 40 millioner kilogram, en minskning i inkomsten af 2 millioner. Emellertid är ingalunda osannolikt, att en nedsättning af priset på varan skulle medföra en ytterligare ökad förbrukning, hvarigenom statsverkets minskning af inkomster blefve mindre än ofvan är beräknadt.

På grund af hvad jag sålunda anfört ber jag få vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte besluta, det tullen på raffineradt socker måtte nedsättas till 28 öre, och att tullen på oraffineradt socker måtte nedsättas till 18 $\frac{1}{2}$ öre.

Om remiss till Bevillnings-Utskottet anhålles.

Stockholm den 24 Januari 1884.

J. Mankell.

Tabell öfver förhållandet mellan skatterna till staten nedanstående år.

	1810	1830	1850	1870	1880	1883
Grundskatter	3,584,097	4,026,159	5,019,480	6,374,250	6,118,000	5,995,000
Bergverkstionde	308,609	324,811	323,250	130,700	7,000	10,000
Kontrollstämpelmedel	4,000	12,000	15,000	17,500	20,000	18,000
Mantalspenningar	365,395	450,000	504,000	375,000	640,000	640,000
Tullmedel.....	2,062,267	2,625,000	4,912,500	14,000,000	24,700,000	27,500,000
Bränvinstillverkningsafgift	900,000	690,000	1,050,000	9,800,000	15,000,000	14,000,000
Stämpelpappersafgift	212,187	450,000	825,000	1,300,000	3,100,000	3,000,000
Hvitbetssockertillverkningsafgift	—	—	—	—	30,000	70,000
Bevilling	6,171,000	3,405,000	2,795,000	2,900,000	5,500,000	4,100,000
Summa	13,607,616	11,982,970	15,489,230	35,197,450	55,115,000	55,393,000
Befolkningen uppgick till.....	2,397,000	2,888,000	3,482,000	4,150,000	4,567,000	

Denna tabell är uppgjord dels efter C. N. Rathsmans betänkande om skatterna och statsutgifterna från och med 1809—1810 års riksdag till och med år 1850, afgifvet den 4 Juni 1855, dels sedermera fullständigad efter statsregleringarne. De anförda beloppen äro de beräknade, men ej de verkligen influtna, som merendels voro högre. De under tiden afskrifna skatterna, som utgöra ett relativt mindre belopp, äro uteslutna. Samtliga belopp äro evalverade i riksmünt, hvarvid dock må anmärkas, att penningvärdet 1810 sannolikt var minst dubbelt så stort i förhållande till varuvärdet, som för närvarande, hvilket bäst synes af grundskatterna, som till fixeringen från och med år 1872 ständigt till siffran ökas efter markegångsvärdet, fastän afskrifningar flere gånger egt rum.

Rörande förhållandet mellan bevillningen och statens öfriga inkomster lemnar nedanstående tabell upplysning. Den är uppgjord dels på grund af Rathsmans ofvan anförda skattebetänkande, dels fullständigad efter sedermera följande statsregleringar. Beloppen äro de beräknade och icke de verkliga influtna. Vidare torde böra anmärkas att penningvärdet i början sannolikt var minst dubbelt större i förhållande till varuvärdet än för närvarande, äfvensom att bland statsinkomsterna, för att erhålla likartade siffror, *icke* äro upptagna roteringsbördan, Riksbankens vinst, tillägsbevillningar, öfverskott från föregående statsreglering, Riksgäldskontorets inkomster med mera dylikt. Dessutom bör erinras, att bevillningen i början utgick i starkt progressiv skala, hvaraf nu blott en svag kvarlefva återstår i bevillningsafdraget. Från år 1879 uteslutas jernvägarnes driftkostnader från de ordinarie inkomsterna; deraf den då uppkommande förändringen, som bör tagas i betraktande.

Tabell öfver förhållandet mellan bevillningen och statens öfriga inkomster åren 1810—1883.

Statsregleringsperiod.	Bevillningsbelopp.	Ordinarie och extra ordinarie inkomster.	Myntsort.	Kurs.
1810—12	2,500,000	3,555,802	Rdr Sp. à	79 sk.
1813—15	2,650,000	3,487,818	» » »	89 »
1816—18	2,350,000	3,404,769	» » »	100 »
1819—23	2,580,000	3,888,395	» » »	110 »
1824—30	2,170,000	6,467,857	» » »	124 ¹ / ₂ »
1831—35	2,270,000	7,285,000	» bko »	130 ³ / ₄ »
1836—41	2,301,000	8,553,000	» » »	128 »
1842—45	2,000,000	9,134,000	» »	
1846—48	1,730,000	10,059,430	» »	
1849—51	1,850,000	10,596,000	» »	
1852—54	1,900,000	11,177,160	» »	
1855—57	1,150,000	14,357,300	» »	
1858—60	2,000,000	26,474,700	Rdr rmt.	
1861—63	2,600,000	28,971,500	» »	
1864—66	2,600,000	32,907,950	» »	
1867	2,600,000	35,578,400	» »	

Statsreglerings- period.	Bevillningsbelopp.	Ordinarie och extra ordinarie inkomster.	Myntsort.	Kurs.
1868	2,600,000	36,861,270	Rdr rmt.	
1869	2,600,000	41,610,270	» »	
1870	2,600,000	43,966,300	» »	
1871	2,600,000	46,680,000	» »	
1872	2,600,000	46,225,400	» »	
1873	2,600,000	47,669,400	» »	
1874	2,700,000	55,536,550	» »	
1875	2,800,000	61,975,000	» »	
1876	2,800,000	64,707,000	» »	
1877	3,000,000	68,600,000	» »	
1878	3,200,000	73,990,000	» »	
1879	4,000,000	61,700,000	» »	
1880	4,000,000	65,850,000	» »	
1881	4,000,000	68,210,000	» »	
1882	4,000,000	68,740,000	» »	
1883	4,100,000	70,460,000	» »	